

Eckerberg

Żołędziowe Wzniesienie

artykuł z 1893 roku

Źródło: Książnica Pomorska w Szczecinie. Polskie tłumaczenie jest zgodne z oryginałem dzięki współpracy z Panią dr Anną Porchawką-Mulicką, nie ma w nim żadnych naszych wniosków ani komentarzy, dodaliśmy tylko polskie nazwy (w nawiasach kursywą) i kilka wyjaśnień w przypisach.

NaszeWycieczki.pl

KRS:000244784

STOWARZYSZENIE NASZE WYCIECZKI _ 2023

** Ederberg. Das von Kretow, Nemitz, der Stettiner Stadtlur, Wuffow und dem gleichnamigen städtischen Forstrevier begrenzte 331 Hectar große Gut „Ederberg“ hat seinen Namen von dem „Ederberge“, einem aus der Moorniederung hervorragenden ehemals vielleicht mit Eichen bestandenen Hügel, auf dem sich jetzt die Gebäude des Gutes und das Arndt-Stift befinden. Ein ähnlicher Hügel, früher „der Nemitzer Werder“ genannt, trägt heute die Restauration „Lindenhof“. Zwischen dem Ederberg und Sandsee lag, die Wasserkraft der noch heute so nützlichen „Klingenden Beck“ benutzend, schon im Mittelalter die uralte Steinfurter Mühle, welche bis vor einigen Jahrzehnten in Betrieb war, dann jedoch in Verfall gerieth, abgebrochen und nicht wieder erneuert wurde. Der Ederberg selber gehörte zu dem Dorfe Kretow, welches seit 1277 nebst Wuffow durch Kauf an die Stadt Stettin kam. Als der Stettiner Rath im 16. Jahrhundert in Kretow aus eingezogenen Bauerhöfen — wie er es auch anderwärts that — ein Pachtgut bildete, wurde die Gegend um den Ederberg diesem Gute zugelegt und wahrscheinlich bereits damals auf dem Berge eine Schäferei angelegt. Diese zum Vorwerk Kretow — welches 1826 durch Kauf in den Besitz des Militäriscus überging und nunmehr als Exercierplatz benutzt wird — gehörige Schäferei wurde immer mit dem Gute zusammen verpachtet und hatte am Ende des vorigen Jahrhunderts nur 49 Morgen Land, auf welchem ein Gebäude mit Stallung im Werthe von nur 249 Thalern stand. Im Jahre 1794 nahm ein Hofrath Namens Schmidt den Ederberg nebst einigen Stücken vom Vorwerks-Acker (46 Morgen im Ganzen) in Afterspacht, erlangte dann aber die Verwandlung des von ihm gepachteten Landes in ein Erbzinsgut und behielt zudem die Hütungs-gerechtigkeit auf dem Kretower Felde. Dies Erbpachtgut ging durch verschiedene Hände, bis es 1806 an den Stettiner Kaufman Kugler kam. Diesem wurde darauf ein großer Theil des nach der Abfindung mit Wuffow an die Stadt gefallenen, überwiegend noch mit Wald bedeckten Landes, im Ganzen 900 Morgen, nach der Regulirung mit Nemitz auch der sogenannte Nemitzer Werder (Lindenhof) überlassen. Nach der mit Kretow abgeschlossenen Regulirung wurden ihm als Abfindung der Hütungs- = Gerechtigkeit 261 Morgen zugelegt, allerdings aber auch der an die Stadt zu zahlende Erbzins oder Kanon bedeutend erhöht. Auf dem waldigen Wuffower Antheil legte er ein kleines Gut, „Waldbhof“ genannt, an, in dessen Nähe später auch eine am Wuffower Wege belegene Biegelei entstand. 1851 verkaufte der damalige Besitzer Bierold zum Behuf der Anlage einer Wasserheil-Anstalt Herrn Dr. Viel einen Theil seines Gutes mit dem Rechte, die auf dem Areal des Gutes befindlichen Quellen für seine Zwecke nutzbar zu machen. Herr Dr. Viel erweiterte im Laufe der Jahre seinen Besitz durch Ankäufe, machte vor dem Curhause Garten-Anlagen und Pflanzungen, die mit ihren schönen Bäumen, belebt von kleinen Teichen, Springbrunnen und rieselnden Quellen, nebst dem zugehörigen Walde nicht nur den Curgästen einen angenehmen Aufenthalt und schattige Spaziergänge bieten, sondern auch im Frühjahr und Sommer oft von Stettinern aufgesucht werden. Im Winter dient den Curgästen ein vor 3 Jahren an der Rückseite des Curhauses angelegter, mit Glasdecke überwölbter hübsch eingerichteter Wintergarten zur Erholung.

Wesentliche Veränderungen erfuhr das Gut Ederberg erst, als es in den Besitz des Pommerischen Industrie-Vereins überging. Jeder kennt und schätzt die schönen Spaziergänge und Anlagen, welche Herr Commerciens-rath Quistorp hier angelegt hat, und namentlich hat in jüngster Zeit das Gut Ederberg und jetzige Arndtstift in seiner nächsten Umgebung durch Parkanlagen und geschmackvoll angelegte Teiche sehr gewonnen. Der nach Lindenhof führende ehemals so schlechte Fahrweg ist in eine gute Straße verwandelt und durch Anlage eines mit Cementfliesen gepflasterten Schrittssteiges sehr bequem geworden. Es ist deshalb auch wohl zu begreifen, wenn diese Anlagen für die Stettiner, namentlich an Sonntagen, ein beliebtes Wanderziel geworden sind. Eine Anlage am Sandsee, welche wie beim Westendsee auch die Möglichkeit geben würde, Wasserfahrten in kleinem Umfange zu veranstalten, würde gewiß nicht minder Anklang finden; nur ist es zu bedauern, daß der den See an seiner Nordseite umgebende Fichtwald der Art zum Opfer gefallen ist.

Eckerberg (Żołędziowe Wzniesienie)¹. 334 - hektarowy majątek Eckerberg graniczy z Krekow (Krzekowo), Nemitz (Niemierzyn), obrębem miasta Szczecina, Wussow (Osów) oraz z Eckerberge - miejskimi terenami leśnymi o tej samej nazwie. Swoją nazwę zawdzięcza wzniesieniu wystającemu z mokradeł, niegdyś, być może, porośniętemu dębami. Na pagórku obecnie znajdują się budynki należące do majątku oraz Fundacja Ernsta Moritza Arndta. Na podobnym wzniesieniu, zwanym wcześniej der Nemitzer Werder², zlokalizowana jest dzisiaj restauracja Lindenhof (Lipowy Dwór). Pomiędzy Eckerberg a Sandsee (jeziro Piaskowe, obecnie Goplany) znajdował się już w średniowieczu prastary młyn Steinfurter Mühle, wykorzystujący siłę wody, tak jeszcze dziś użytecznego strumienia Klingender Beck (Szermzący Potok, obecnie Osówka)³, który jeszcze kilkadziesiąt lat temu był eksploatowany. Niestety, po tym jak podupadł, rozpadł się, nigdy nie został odbudowany⁴. Eckerberg należał do wsi Krekow, która wraz z Wussow, poprzez zakup w 1277 roku, stała się częścią Szczecina. Kiedy Rada Szczecina w XVI w. utworzyła majątek dzierżawny ze skonfiskowanych gospodarstw znajdujących się w Krekow – tak jak robiła to na innych terenach – okolica wokół Eckerberg została do tego majątku przyłączona i prawdopodobnie wtedy też na wzniesieniu utworzono owczarnię. Owczarnia ta należała do folwarku Krekow, który to poprzez zakup w 1826 roku stał się własnością skarbu wojkowego i obecnie wykorzystywany jest jako plac ćwiczebny. Owczarnia była wydzierżawiana zawsze wraz z majątkiem i pod koniec zeszłego stulecia zajmowała tylko 49 mórg ziemi, na których znajdował się budynek wraz ze stajniami o wartości 249 talarów. W 1794 roku pewien radca dworu o nazwisku Schmidt poddzierżawił Eckerberg wraz z kilkoma częściami terenu folwarcznego (46 mórg w całości) i udało mu się przekształcić dzierżawioną ziemię w dzierżawę wieczystą⁵, zachowując równocześnie prawo do wypasu na polach Krekow⁶. Dzierżawa przechodziła z rąk do rąk, aż do roku 1806, kiedy trafiła do szczecińskiego kupca Kuglera. Przekazano mu dużą część, w większości jeszcze zalesionego terenu, który po ugodzie z Wussow przypadł miastu (łącznie 900 mórg ziemi), a po ustaleniach z Nemitz, również Nemitzer Werder (Lindenhof). Zgodnie z ustaleniami zawartymi z Krekow Kuglerowi przydzielono dodatkowo 261 mórg ziemi, w ramach odszkodowania za prawo do wypasu, jednakże znacząco zwiększono opłatę dzierżawną należną miastu. Na leśnej części Wussow Kugler utworzył mały majątek ziemski zwany Waldhof, w pobliżu którego, przy drodze Wussower Wege, powstała później cegielnia. W 1851 roku ówczesny właściciel Zierlod sprzedał dr. Viekowi część swojego majątku wraz z prawem do użytkowania źródeł znajdujących się na terenie majątku w celu utworzenia zakładu wodolecznictwa. Dr Viek na przestrzeni lat rozbudował swój majątek dokupując dodatkowe tereny. Utworzył przed kurortem ogrody ozdobione roślinami, które obecnie wraz z pięknymi drzewami, ożywionymi małymi stawami, fontannami, szumiącymi źródłami i z przynależnym lasem, zapewniają przyjemny pobyt i spacer w cieniu drzew nie tylko kuracjuszą przybywającym tu wiosną i latem, ale również mieszkańcom Szczecina. W zimie kuracjuszą służy, ładnie urządzone, ogród zimowy z przeszklonym dachem, zbudowany 3 lata temu na tyłach domu zdrojowego.

Eckerberg uległ wyraźnym zmianom dopiero po tym jak stał się własnością Pommerscher Industrie-Verein (Pomorskiego Związku Przemysłowego). Każdy zna i ceni ścieżki spacerowe i skwery utworzone przez pana radcę handlowego Quistorpa a ostatnio także majątek Eckerberg i obecna Fundacja Arndta bardzo zyskały dzięki parkom i gustownie utworzonym stawom. Także jezdnia prowadząca do Lindenhof, która dotychczas pozostawiała wiele do życzenia, uległa poprawie i stała się bardzo wygodna dzięki chodnikowi wyłożonemu płytami cementowymi. Łatwo się domyślić, dlaczego tereny te stały się, szczególnie w niedziele, ulubionym miejscem wędrówek Szczecinian. Zagospodarowanie Sandsee, które umożliwiałyby krótkie przejażdżki wodne, podobnie jak to jest w przypadku Westendsee (jeziro Rusatka), spotkałoby się z pewnością z nie mniejszą aprobatą. Szkoda tylko, że świerkowy las znajdujący się od północnej strony jeziora, padł ofiarą siekier.

P R Z Y P I S Y

¹ - Eckerberg = Ecker + berg = żołądzie + wzniesienie – według: <https://de.wikipedia.org/wiki/Eichen>: Dęby można rozpoznać w szczególności po ich owocach, żołądźkach, dawniej nazywanych również Ecker ... / Eichen sind insbesondere an ihrer Frucht, der Eichel ... früher auch Ecker genannt ...

² - Werder - ostrów, [zarośnięta] wyspa znajdująca się pomiędzy rzekami lub na wodach stojących; także teren znajdujący się na osuszonych bagnach.

³ - Klingender Beck (*Szemrzący Potok*) – według: <https://pomeranica.pl/wiki/Osówka> – jedna z dawnych nazw strumienia Osówka.

⁴ - Steinfurter Mühle - autor artykułu z 1893 roku napisał, że młyn był eksploatowany kilkadziesiąt lat wcześniej i po tym jak podupadł, rozpadł się i nigdy nie został odbudowany, ale jak widać na zdjęciu z 1928 roku nazwa drogi prowadzącej do młyna jeszcze długo żyła w świadomości mieszkańców Szczecina.

⁵ - Erbzins, synonim Erbpacht, obecnie tłumaczone jako dzierżawa wieczysta, ale dawniej niejednoznaczne, Według: <https://de.wikipedia.org/wiki/Erbzins> – np. w średniowieczu 'Erbzins' był specjalną formą dzierżawy i oprócz opłaty rocznej trzeba było świadczyć usługi dla wojska.

⁶ - Hütungsgerechtigkeit - brak polskiego odpowiednika i współczesnej definicji niemieckiej. Według: 'Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten' i 'Lehrbuch des Allgemeinen Landrechts' był to przepis pozwalający na wypas bydła na nie swoim terenie pod określonymi warunkami.